

**ПІДСУМКИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ПО ВИВЧЕННЮ СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ТА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ
ДО ПРОБЛЕМ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

Науковим інформаційно-аналітичним центром НАТО Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Науково-інформаційним центром міжнародної безпеки та євроатлантичної співпраці Донецького національного університету в період з 12 по 15 вересня 2008 року проведено соціологічне дослідження по вивченню ставлення населення Івано-Франківської та Донецької областей до проблем євроатлантичної інтеграції України. Вибіркова сукупність складала 1300 респондентів і відображала основні соціально-демографічні характеристики дорослого населення (статистична похибка вибірки становить 3%). Дослідження здійснювалось в рамках проекту «Розробка методологічних принципів та організаційно-освітніх заходів інформування громадськості Донецької та Івано-Франківської областей з питань європейської інтеграції України».

Метою дослідження було:

- виявити ставлення респондентів до майбутнього міжнародного статусу України;
- встановити рівень інформованості щодо завдань та цілей діяльності НАТО;
- визначити рівень розуміння переваг та ризиків України, пов'язаних зі вступом до НАТО;
- оцінити готовність респондентів до можливої участі в референдумі щодо вступу України в НАТО;
- порівняти особливості сприйняття євроатлантичної інтеграції України в різних ментальному та культурно-історичному плані регіонах.
- встановити можливі ідентичні тенденції та характеристики.

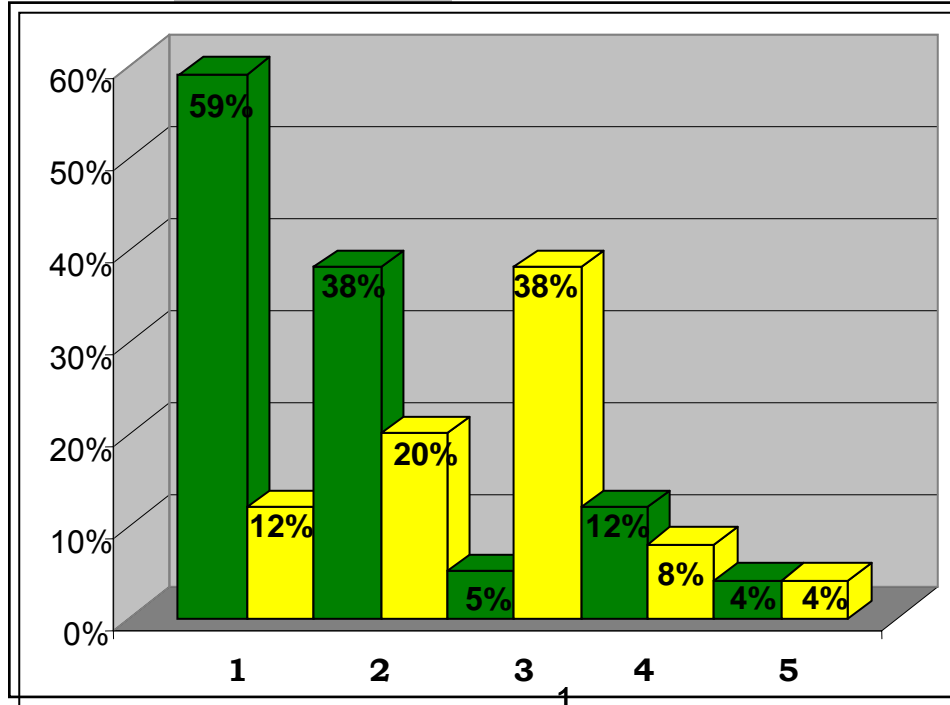
Дослідження показало існування суттєвих відмінностей в сприйнятті проблем євроатлантичної інтеграції населенням Донецької та Івано-Франківської областей. Якщо на Прикарпатті в громадській думці домінує бачення зовнішньополітичного майбутнього України в статусі члена НАТО (59% відповідей респондентів), то на Донеччині по 38% відповідей респондентів отримали варіанти пов'язані із нейтральним статусом України та її входженням в оборонний союз із Росією та іншими країнами СНД.

**Розподіл відповідей на запитання:
«Який міжнародний статус, на Вашу думку, найкращий для майбутнього
України?»**

(у % до всіх відповідей)

ЗЕЛЕНИЙ КОЛІР – Івано-Франківська область

ЖОВТІЙ КОЛІР – Донецька область

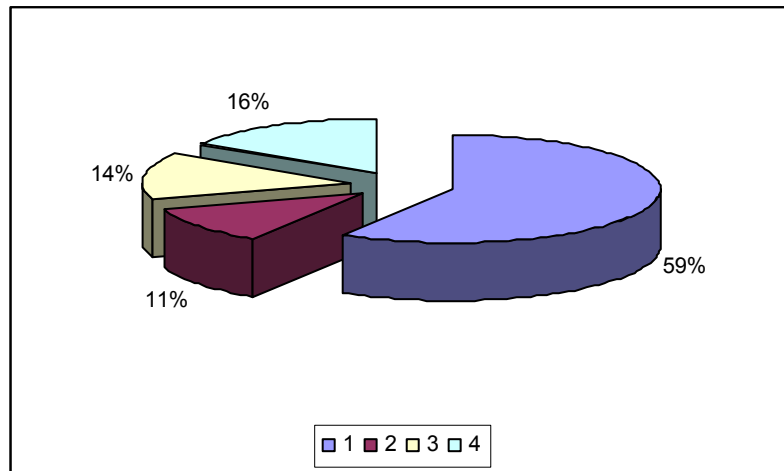
1. – члена НАТО;
2. – нейтральної, позаблокової держави;
3. – члена оборонного союзу із Росією та іншими державами СНД;
4. – країни, яка повинна відновити свій попередній статус ядерної держави
5. – регіонального лідера в структурі подібній до ГУАМ.

Тільки 12% респондентів-донеччан підтримують майбутній статус України як члена НАТО, на Івано-Франківщині майже у півтора рази більша ніж у Донецькій області підтримка можливого повернення ядерного статусу України (відповідно 12% і 8% відповідей). Одноставні опитані обох регіонів лише стосовно майбутнього України як регіонального лідера в структурі подібній до ГУАМ – всього 4% підтримки. Така одноставність визначається певною бутафорністю цього об'єднання та скептичним ставленням до можливості створення якоїсь структури без участі основних геополітичних гравців пострадянського простору, в першу чергу Росії.

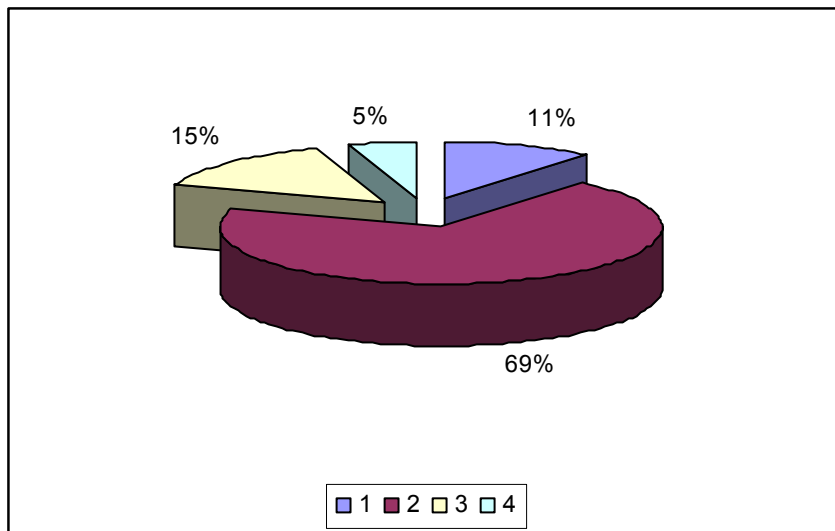
Відповідаючи на запитання про можливу участь у референдумі по питанню вступу України до НАТО, в обох областях 15% опитаних відповіли, що не приймали би в ньому участь. В Івано-Франківській області значно вищий відсоток тих, хто не визначився зі своєю позицією – 16%, що в три рази більше ніж в Донецькій області – всього 5%. Щодо рівня підтримки чи не підтримки вступу України до НАТО то картина очікувана: в Івано-Франківській підтримала би більшість – 59%, в Донецькій більшість би не підтримала – 69%, причому останні виявляють більшу одноставність по цій проблемі. Цікавим є те, що кількість противників вступу до НАТО в Івано-Франківській області відповідає кількості його прихильників в Донецькій: по 11% відповідей респондентів.

**Розподіл відповідей на запитання:
«Якби наступної неділі відбувся референдум щодо вступу України до
НАТО, як Ви би проголосували?» (у %)**

Івано-Франківська область

Донецька область

1.- за вступ до НАТО;

2.- проти вступу;

3.- не брав би участі;

4.- важко відповісти.

В процесі опитування респондентам було запропоновано висловити підтримку чи заперечити конкретні судження щодо наслідків вступу України до НАТО. Відповіді розподілились таким чином:

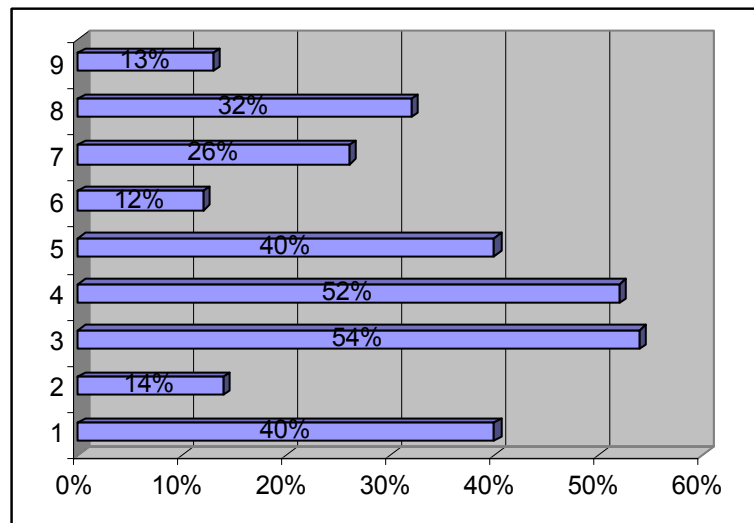
Рівень підтримки респондентами відповідних суджень (у %)

	Повністю згоджуюсь		Швидше згоджуюсь		Швидше не згоджуюсь		Повністю не згоджуюсь	
	Ів-Фр.	Дон.	Ів-Фр.	Дон.	Ів-Фр.	Дон.	Ів-Фр.	Дон.
Участь у НАТО є гарантією збереження територіальної цілісності та незалежності України	38	10	38	20	17	44	7	26
Участь України у НАТО приведе до загострення відносин із Росією	37	87	37	6	20	5	6	2
Вступ до НАТО сприятиме прискоренню демократичних перетворень в українському суспільстві	28	6	37	7	27	66	8	21
Вступ до НАТО прискорить процес євроінтеграції України	36	7	43	11	16	68	5	14
Вступ до НАТО зробить Україну однією із мішеней міжнародного тероризму	10	20	17	12	42	42	31	26
Участь у НАТО зобов'яже українських військових брати участь у спільних військових операціях	31	89	38	7	22	3	9	1
Участь у НАТО потребуватиме великих витрат державного бюджету України	21	71	26	21	36	6	17	2

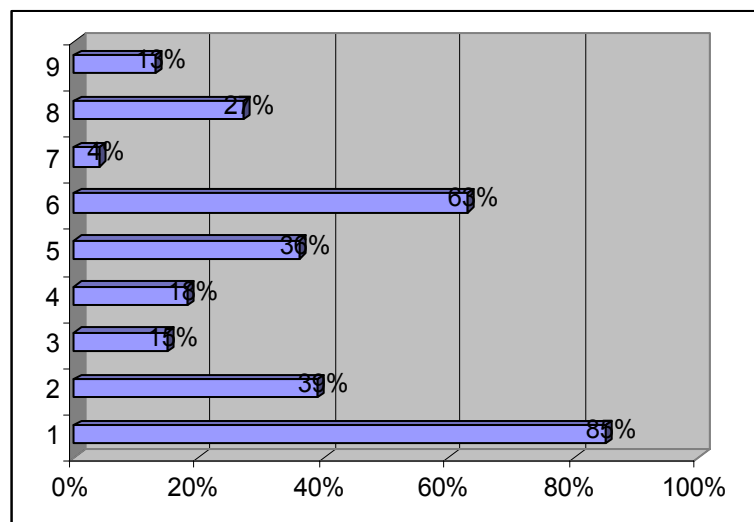
Респонденти Івано-Франківської області підтримують судження, що позитивно оцінюють процес євроатлантичної інтеграції України, донеччани навпаки пов'язують зі вступом до НАТО негативні очікування. Найбільшу загрозу стосовно НАТО респонденти обох регіонів бачать в зобов'язанні українських військових брати участь у спільних операціях НАТО: повністю і частково це підтримують 79% респондентів в Івано-Франківській області та 96 % в Донецькій. Також респонденти одностайні у оцінці впливу входження України до НАТО на відносини із Росією: 72% в Івано-Франківській області та 93% у Донецькій вважають, що це приведе до загострення відносин. Донеччани, на відміну від прикарпатців, у 92% відповідей вважають, що євроатлантична інтеграція України потребуватиме великих затрат державного бюджету. Не знайшло підтримки у жителів обох областей судження про те, що наслідком вступу України до НАТО буде перетворення її на мішень для міжнародного тероризму (27% та 32% відповідно). Заслуговує на увагу те, що кількість респондентів у Донецькій області, які вважають, що вступ до НАТО забезпечить територіальну цілісність української держави значно вища за кількість прихильників самого вступу 30% проти 11%. Конкретизуючи сприйняття респондентами можливих переваг та ризиків, пов'язаних із вступом України до НАТО, їм було запропоновано вибрати певні варіанти

**Розподіл відповідей на запитання:
«Вкажіть, до яких наслідків, на Вашу думку,
приведе вступ України до НАТО?»
(у %, респонденти могли вибрати три можливі відповіді)**

Івано-Франківська область

Донецька область

1. приведе до посилення напруженості в українському суспільстві;
2. може знищити українську військову промисловість;
3. Україна матиме більший авторитет на міжнародній арені;
4. це дасть гарантії безпеки України;
5. дасть змогу модернізувати українську армію;
6. може привести до втрати Україною суверенітету;
7. сприятиме розвитку української економіки;
8. сприятиме залученню іноземних інвестицій;
9. це нічого не дасть.

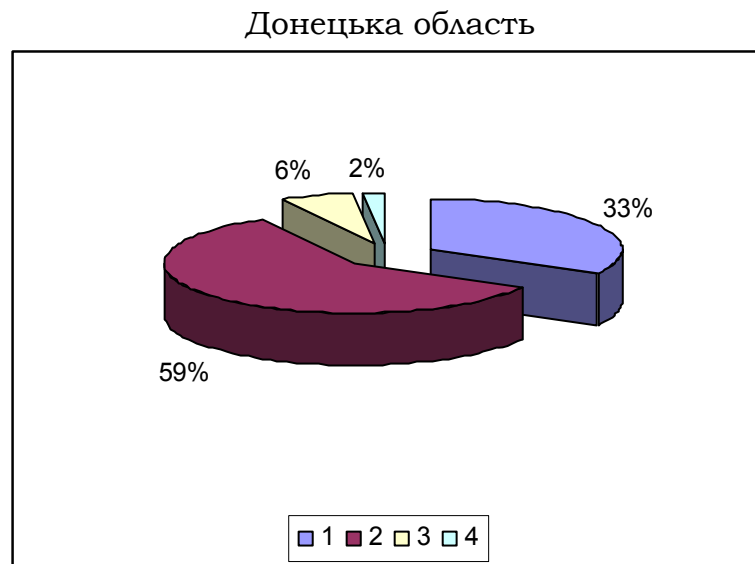
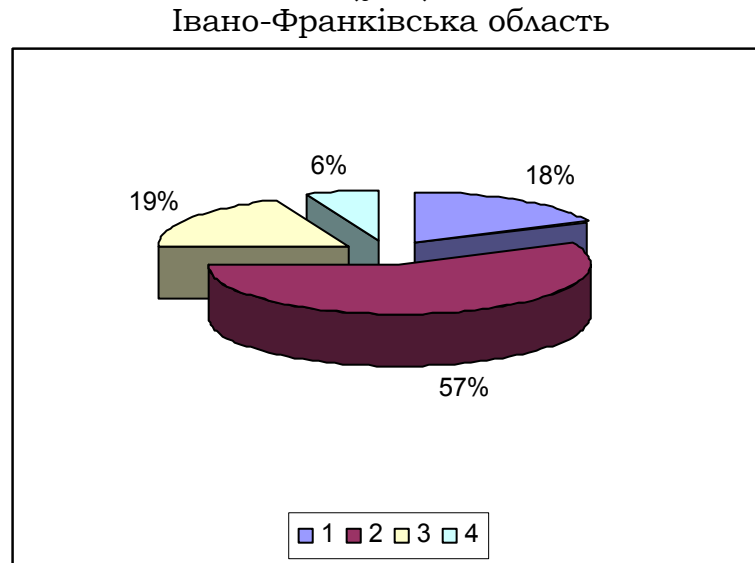
Для респондентів у Івано-Франківській області найбільш очікуваними наслідками вступу до НАТО є те, що Україна матиме більший авторитет на міжнародній арені – 54% та гарантії безпеки України – 52% відповідей. В Донецькій області негативні соціальні очікування пов'язані із посиленням напруженості в українському суспільстві – 85% та можливістю втрати Україною державного суверенітету – 63% відповідей. Майже однакову підтримку в обох регіонах здобули судження щодо сприяння модернізації української армії (40% Івано-Франківська та

36% Донецька області) та сприяння залученню іноземних інвестицій (32% Івано-Франківська та 27% Донецька області). Однакова кількість песимістично настроєних респондентів в обох регіонах: по 13% вважають, що вступ України до НАТО нічого не дасть.

Як крайнє суперечливі можна класифікувати оцінки опитуваних на Прикарпатті та Донеччині щодо їх рівня поінформованості про завдання та діяльність НАТО.

Рис.4

**Розподіл відповідей на запитання:
«На скільки Ви добре поінформовані про завдання і діяльність НАТО?»
(у %)**

1. добре;
2. децю знаю, але недостатньо;
3. практично нічого не знаю;
4. важко відповісти.

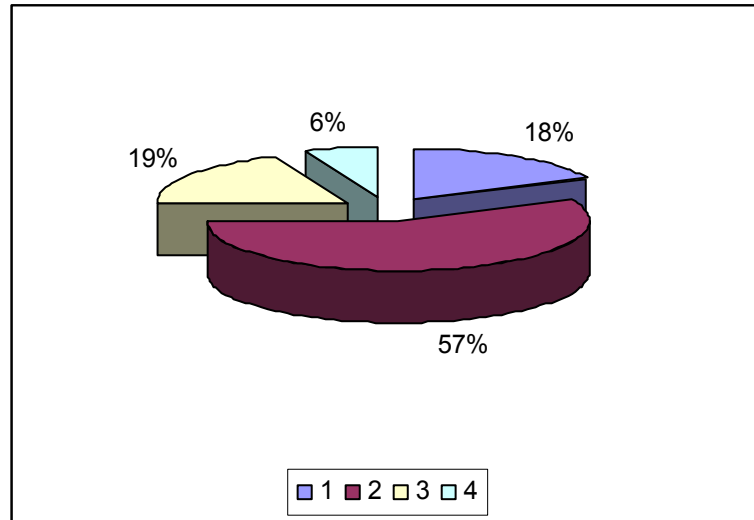
При майже однаковій кількості респондентів, які децю знають, але недостатньо стосовно завдань та діяльності НАТО (Івано-Франківська область – 57% та 59% відповідей в Донецькій області) існує суттєва різниця між кількістю тих, хто вважає себе добре поінформованим по цих проблемах. В Донецькій області кількість добре поінформованих майже у два рази більша за Івано-Франківську : 33% проти 18%. На нашу думку, така оцінка є наслідком стереотипних уявлень про НАТО, що є як

спадком радянської ментальності так і результатом новітніх інформаційних та ідеологічних впливів. Ця категорія населення вже сформувала своє ставлення до НАТО, помінати яке майже неможливо.

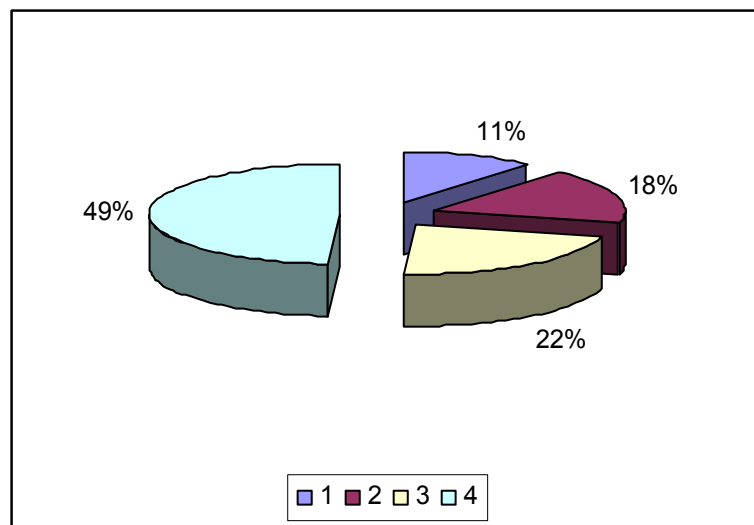
Достатньо цікавим є бачення респондентами впливу грузино-російського конфлікту серпня 2008 року на перспективи євроатлантичної інтеграції України. Якщо для респондентів у Івано-Франківській області основним наслідком є закладення основ більш динамічної інтеграції України – 35% відповідей, то для Донецької таким є посилення антинатівських та проросійських настроїв у громадській думці – 49% відповідей. Оскільки північноатлантичний альянс можна тільки гіпотетично прив'язати до розвитку цього конфлікту, в даному випадку ми схильні вважати це впливом стереотипу про НАТО, як джерело всезагального зла і потенційної загрози, в першу чергу, для Росії. Хоча не можна не враховувати дієвість російських ЗМІ в Донецькому регіоні.

**Розподіл відповідей на запитання:
«Яким чином, на Вашу думку, вплинув російсько-грузинський конфлікт
на перспективи євроатлантичної інтеграції України?»
(У %)**

Івано-Франківська область

Донецька область

1. *заклав основи для більш динамічної інтеграції;*
2. *затруднив цей процес, бо зараз потрібно більше рахуватись з Росією;*
3. *привів до посилення пронатівських настроїв у громадській думці;*
4. *сприяв посиленню антинатівських та проросійських настроїв.*

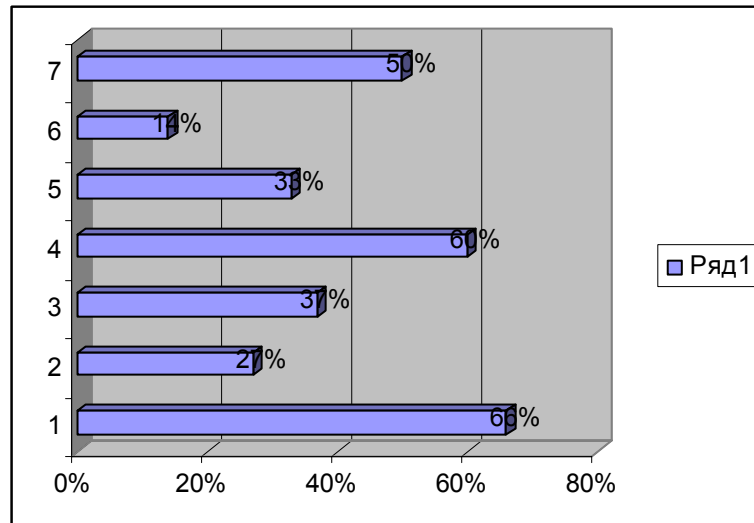
Майже консенсус знайшли респонденти обох регіонів, розглядаючи посилення пронатівських настроїв внаслідок означеного конфлікту. Це відмітили 27% респондентів у Івано-Франківській та 22% в Донецькій області. Проте прикарпатці більш серйознішою вважають загрозу позиції Росії ніж донеччани – відповідно 25% проти 18% відповідей респондентів.

Розглядаючи причини, які затруднюють процес інтеграції України в НАТО, опитувані обидвох регіонів одностайні стосовно визначального впливу протистояння в українській владі: 66% відповідей в Івано-Франківській та 86% в Донецькій областях.

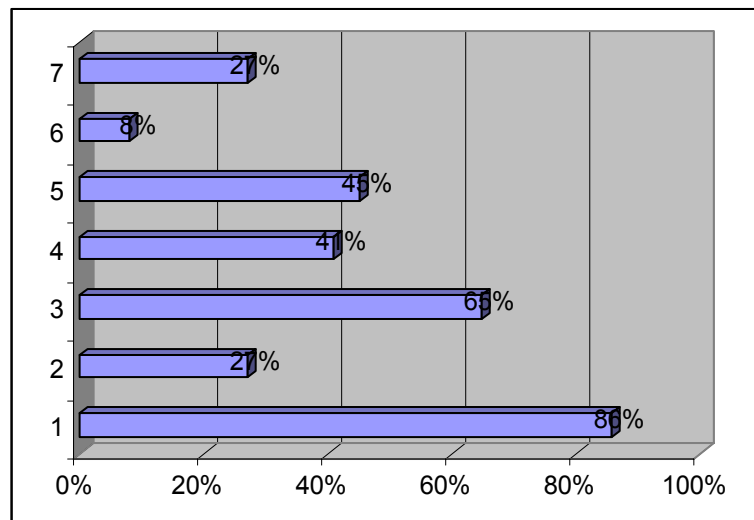
**Розподіл відповідей на запитання:
«Що, на Вашу думку, найбільше затрудняє процес інтеграції України у
НАТО?»**

(у %, респонденти могли вибрати три варіанти відповіді)

Івано-Франківська область

Донецька область

1. протистояння в українській владі;
2. відсутність реальних демократичних перетворень;
3. негативне ставлення до НАТО у більшості українського суспільства;
4. вплив Росії;
5. непослідовність українського керівництва та відсутність політичної волі;
6. недостатність зусиль з боку керівництва НАТО
7. низький рівень поінформованості населення про НАТО

Для респондентів в Донецькій області також одними із основних причин є негативне ставлення до НАТО у більшості українського суспільства – 65% відповідей та непослідовність українського керівництва – 45%. В Івано-Франківській області основною проблемою бачать вплив Росії – 60% та низький рівень поінформованості про НАТО – 50%. При чому на Донеччині майже в два рази менше респондентів - всього 27% вказали на недостатню поінформованість населення по цій проблемі

Таким чином, проведені дослідження дають можливість зробити такі висновки:

- домінуючими в громадській думці Івано-Франківської та Донецької областей є контраверсійні ставлення до євроатлантичної інтеграції України: відповідно позитивні та негативні. Рівень підтримки НАТО в Донецькій області (12%) відповідає рівню противників Альянсу в Івано-Франківській області. Однаково непопулярною в обох регіонах є думка про можливість реалізації Україною ролі регіонального лідера в структурі, подібній до ГУАМ;

- приблизно однакова кількість респондентів (на рівні 15-16%) в двох областях заявили про відмову від участі у можливому референдумі щодо членства України в НАТО. Причому в Івано-Франківській області в 3 рази вищий відсоток тих, що не визначились зі своєю позицією;

- для опитуваних обох регіонів найбільшим негативним наслідком вступу України до НАТО є загроза залучення українських військ до військових операцій альянсу. Респонденти із Донеччини вважають неминучим зростання бюджетних витрат в разі включення України до НАТО;

- близько 30 % респондентів у двох областях вважають можливим збільшення іноземних інвестицій зі вступом України до НАТО;

- майже на одному рівні кількість респондентів, що вважають недостатніми свої знання про Альянс (57% у Івано-Франківській області та 59% в Донецькій). На відміну від тих, що вважає свої знання про НАТО добрими (33% в Донецькій області), ця категорія громадян може вважатись важливим об'єктом просвітницької діяльності;

- російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року викликав протилежні симпатії в опитаних громадян цих областей. Близькою по рівню підтримки лише виявилась думка про посилення антинаївських настроїв (22% відповідей в Донецьку та 27 % в Івано-Франківську);

- для респондентів обох областей спільним є сприйняття протистояння в українській владі домінуючою причиною, що перешкоджає входженню України в НАТО. В Івано-Франківській області наступними по важливості є вплив Росії та низький рівень поінформованості населення про НАТО. Донеччани більше значення надають відсутності підтримки ідеї вступу у НАТО більшістю населення.

При суттєвих відмінностях ставлення громадськості Івано-Франківської та Донецької областей до євроатлантичної інтеграції України, існує реальна можливість просвітницького впливу з метою підвищення рівня підтримки цього процесу. На Прикарпатті метою є збільшення кількості прихильників НАТО за рахунок тих, що ще не визначився із своєю позицією та виступає за відновлення Україною статусу ядерної держави. Є потенційна можливість довести рівень підтримки Альянсу до 80%.

В Донецькій області збільшення прихильників НАТО можливе за рахунок тих, хто бачить Україну нейтральною державою та вважає що вступ до Альянсу збереже територіальну цілісність країни. Великий відсоток тих, що вважають свої знання про НАТО недостатніми, створює умови для активної просвітницької діяльності. На нашу думку, при пропаганді євроатлантичного вибору України в обох регіонах, необхідно акцентувати увагу на економічних перевагах такого вибору (залучення інвестицій, євро інтеграція, мінімальні військові бюджетні витрати) та характеристиці механізму прийняття рішень в НАТО, який максимально враховує позицію кожного учасника блоку.